

RAGN-SELLS REFORMAGENDA 2026

FYRA LÖSNINGAR FÖR MER CIRKULARITET I SVERIGE

Om vi menar allvar med att bygga ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle måste vi använda de råvaror vi redan har producerat, om och om igen. Men i dag präglas Sveriges avfallslagstiftning av en skadlig lappa-och-laga-inställning som bromsar utvecklingen mot ett mer cirkulärt samhälle.

I stället för att reformera lagstiftningen i grunden har Sverige lagt till ständigt nya lagar och regler som detaljstyr hanteringen av enskilda avfallstyper. Resultatet är ett komplext lapptäcke som motverkar det absolut viktigaste syftet med all avfallshantering: Att se till att så mycket råvaror som möjligt kommer tillbaka till marknaden och används på nytt.

Krångliga gränsdragningar kring ägarskap och otydliga ansvarsförhållanden motverkar satsningar på ny, effektiv återvinningsteknik och står i vägen för tjänsteutveckling. Bristen på stabila, långsiktiga förutsättningar underminerar investeringsviljan hos cirkulära aktörer som vill satsa på storskaliga lösningar.

Trots att Sverige egentligen har goda förutsättningar för stark materialåtervinning ligger vi i dag långt under EU:s återvinningsmål.

I botten ligger en föråldrad syn på avfall. Avfall ses som ett problem som ska minimeras, när den stora utmaningen i själva verket är ett ohållbart beroende av jungfruliga råvaror. Därför fokuserar regleringen av avfallssektorn på att skaffa bort avfallet, snarare än att ta vara på råvarorna.

Att skynda på omställningen till en mer cirkulär ekonomi, där avfall är vår främsta källa till råvaror, är helt nödvändigt för Sveriges utveckling. Det skulle minska vårt importberoende, stärka vår motståndskraft i en orolig omvärld och främja ett resurseffektivt och konkurrenskraftigt näringsliv. Innovation, investeringar, jobbskapande och välfärd följer efter.

Sverige behöver ett brett och djärvt omtag på avfallslagstiftningen, med två vägledande utgångspunkter:

- Skapa optimala förutsättningar för storskalig materialåtervinning genom långtgående förenkling och långsiktiga spelregler.
- Säkerställa en säker hantering av avfall så att skadliga ämnen tas ur cirkulation.

Här bidrar vi på miljöföretaget Ragn-Sells genom konkreta förslag på fyra områden.

1

ÄGARSKAP AV AVFALL: NYCKELN TILL INVESTERINGAR

I Sverige har kommunerna länge haft ensamrätt på att hantera det som kallas kommunalt avfall, ett EU-gemensamt begrepp för allt avfall som liknar hushållsavfall även om det kommer från företag. I praktiken leder det till ett monopol där företag fråntas rådighet över stora delar av sitt eget avfall.

Under 2026 tog Sverige betydande steg för att luckra upp det kommunala monopolet. Ansvaret för vissa slags avfall flyttades från kommunen till den verksamhet som gett upphov till det, något som brukar kallas för ett frival.

Reformen är ett viktigt initiativ för att skapa bättre förutsättningar för cirkulära lösningar. Samtidigt följer den samma mönster som tidigare: I stället för att basera lagstiftning på ett helhetsperspektiv väljer Sverige ännu mer detaljreglering, med olika bestämmelser för olika verksamheter och olika avfall.

Det ständigt skiftande lapptäcket av lagar och regler skapar dåliga förutsättningar för cirkulära aktörer. Innovationskraft och investeringar kräver stabilitet, överblickbarhet och långsiktiga spelregler.

När samhället ser avfall som en källa till värdefulla råvaror är det inte bara principiellt rätt att den som ger upphov till avfallet inte ska tvingas lämna det ifrån sig. Ett fullskaligt frival, som ger alla verksamheter full rådighet över sitt avfall, skulle också ge fler företag möjlighet att bidra till ökad materialåtervinning och större efterfrågan på cirkulära innovationer.

Sverige bör

- **utvidga den nuvarande frivalslösningen till att omfatta alla verksamheter och samtliga avfallsslag.**
- **verka för att EU inför mekanismer som gynnar produkter som underlättar materialåtervinning.**

2

PRODUCENTANSVAR: GAS ELLER BROMS FÖR CIRKULARITET?

Problematiken kring vem som har ansvar för avfall, som beskrivs i punkt 1, kompliceras ytterligare av att flera vanliga avfallstyper omfattas av producentansvar.

Producentansvar är tänkta att lägga ansvaret för produkters påverkan hos den som tillverkar dem, för att fördela samhällskostnader rättvist, skapa incitament för bättre produkter och främja cirkularitet. Men i dag är de inte konstruerade för att åstadkomma det – tvärtom underminerar de förutsättningarna för en cirkulär ekonomi.

Till att börja med angriper producentansvaren fel problem. De är byggda för att hantera vad som uppfattas som ett avfallsproblem, när den verkliga utmaningen är hur vi ska förse samhället med råvaror på ett hållbart, stabilt och alltmer cirkulärt sätt.

Följden blir ett ensidigt fokus på att samla in och sortera avfall, utan hänsyn till om eller hur råvarorna i avfallet sedan används. Inte minst saknas i stort sett mekanismer för att uppmuntra tillverkare att designa produkter på ett sätt som underlättar materialåtervinning. Den som lägger resurser på sådan design tappar konkurrenskraft, eftersom alla aktörer ändå betalar lika mycket till systemet.

Eftersom producentansvaren överlappar med andra regelverk uppstår ytterligare oklarheter kring vem som ansvarar för olika avfallsströmmar, och vem som sedan äger avfallet. För att skapa förutsättningar för storskaliga cirkulära lösningar behöver ansvaret fullt ut ligga hos verksamheter som ger upphov till det.

Sverige bör

- **ge verksamheter fullt ansvar även över avfall som omfattas av producentansvar.**
- **verka för att EU inför mekanismer som gynnar produkter som underlättar materialåtervinning.**

3

DEPONERING OCH FÖRBRÄNNING: NÖDVÄNDIGT FÖR AVGIFTNING OCH CIRKULARITET

Många produkter innehåller fortfarande ämnen som kan skada människor och miljö. Därför behöver all avfallshantering bidra till att avgifta samhället genom att fasa ut potentiellt farliga substanser, samtidigt som värdefulla råvaror tas till vara och återförs till kretsloppet. I det arbetet är både deponering och förbränning centrala verktyg.

Många förknippar fortfarande deponier med gamla tiders soptippar, men moderna deponier är i själva verket ett av våra viktigaste verktyg för att ta hand om förorenat avfall på ett säkert sätt. De är byggda med avancerad teknik för att hantera föroreningar, förhindra läckage och uppfylla höga krav på säkerhet och miljöhänsyn. Genom deponering kan skadliga ämnen hindras från att cirkulera vidare i samhället.

Trots detta beskattas deponering i syfte att minimera mängden avfall som deponeras. Det visar att samhället i hög grad har missförstått deponiernas avgiftande roll. Konsekvensen blir att en mycket liten del av allt avfall i Sverige deponeras, trots att betydligt mer borde tas om hand på detta sätt. I stället sprids förorenat avfall i samhället, bland annat som konstruktionsmaterial, vilket försvårar både säker hantering av farliga ämnen och framtida återvinning av råvaror.

PFAS är ett tydligt exempel. Ju mer PFAS-förorenat avfall som deponeras på säkra deponier, desto mindre PFAS sprids vidare i samhället. Samtidigt motarbetas deponering, medan användningen av PFAS fortfarande i många fall är laglig och lönsam. Det leder till att mer av dessa ämnen fortsätter att tillföras kretsloppet.

Förbränning har en liknande funktion för vissa typer av avfall. I en cirkulär ekonomi bör så mycket som möjligt materialåtervinnas, men verkligheten är att många produkter består av sammansatta material som är svåra att separera och ofta innehåller ämnen som inte bör cirkulera vidare. I sådana fall är materialåtervinning inte möjlig utan ett kraftfullt processteg först.

Genom förbränning koncentreras och friläggs de värdefulla råvaror som finns i avfallet, vilket gör det möjligt att återvinna dem ur askan. Samtidigt koncentreras även farliga substanser, så att de kan sorteras ut och hanteras på ett säkert sätt. Så länge många produkter inte är designade för cirkularitet är både deponering och förbränning nödvändiga delar av en ansvarsfull avfallshantering. De gör det möjligt att både skydda människor och miljö från skadliga ämnen och ta till vara de resurser som redan finns i samhället.

Sverige bör

- **avskaffa eller kraftigt reformera avfallsskatten, så att mer avfall deponeras på säkra deponier istället för att spridas i samhället.**
- **säkerställa att förbränning fortsatt kan användas för avfall som inte kan materialåtervinnas utan risk för att farliga ämnen sprids vidare.**

4

AVFALLSBROTT: ETT VÄXANDE PROBLEM

Organiserad brottslighet tjänar stora pengar på illegal avfallshantering. Enligt EU-kommissionen rör det sig om 2–6 miljarder kronor varje år bara i Sverige. Många av aktörerna bedriver samtidigt människohandel, narkotikahandel, penningtvätt och annan storskalig brottslighet, enligt svenska myndigheter.

Vissa sorters avfall säljs illegalt eftersom det har ett värde. Men oftast handlar det om att den som äger avfallet vill göra sig av med det på ett olagligt sätt, eftersom det blir billigare än att hantera det enligt gällande lagar och regler. I värsta fall blir resultatet farlig dumpning av osorterat avfall, som i det uppmärksammade fallet med bluffåtervinnaren Think Pink. Det kommer att kosta skattebetalare i flera kommuner hundratals miljoner kronor i saneringsinsatser, samtidigt som samhället gick miste om möjligheten att återvinna värdefulla råvaror i avfallet.

Flera utredningar beskriver avfallsbrottslighet som ett område där kriminella kan agera ostört, där risken för att upptäckas är liten och straffen låga. Samtidigt slår Brottsförebyggande rådet fast att myndighetskontroll är avgörande för att miljöbrott alls ska upptäckas och anmälas. Stärkt tillsyn är alltså helt nödvändigt för att minska avfallsbrottsligheten.

En stark faktor bakom den ökande brottsligheten är att deponiskatten gör det dyrt för avfallsägare att få sitt avfall omhändertaget på ett lagligt, ordnat och säkert sätt. Det skapar tydliga incitament för samvetslösa aktörer att skaffa bort avfall på olaglig och farlig väg.

Sverige bör

- **flytta tillsynsansvar på avfallsområdet från kommuner till staten (genom länsstyrelserna) och tillföra ytterligare resurser.**
- **stärka kompetensen kring avfallsbrottslighet inom rättsväsendet genom riktade satsningar.**
- **avskaffa eller kraftigt reformera avfallsskatten, så att mer avfall hanteras på ett säkert sätt av seriösa aktörer.**